

Oulun kaupunginkirjaston kokoelmapolitiikka

2025

OULUN KAUPUNGINKIRJASTO
Johtoryhmä 24.4.2025

OUKA.FI

Kokoelmapolitiikka kuvaa Oulun kaupunginkirjaston kokoelmien valinta-, poisto- ja varastointiperiaatteita. Se ohjaa kokoelmien kehittämistä sekä toimii henkilökunnan tukena ja tiedonlähteenä. Asiakirja myös lisää kirjaston toiminnan läpinäkyvyyttä.

Laki yleisistä kirjastoista määrittää Oulun kaupunginkirjaston toimintaa: kirjaston tehtävänä on ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa sekä tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisältöön. Toiminta-ajatuksena on tukea monipuolisilla ja uudistuvilla kokoelmilla ja palveluilla kaikkien yhtäläisiä oikeuksia ja mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja virkistämiseen.

Kirjasto tarjoaa kaikille pääsyn tietoon, onpa syy yksilöllinen kehittyminen, koulutus, kulttuurisen pääoman hankinta, viihde ja vapaa-aika, taloudellinen toiminta tai yhteiskunnallinen osallistuminen. Kirjaston kokoelma on ammattitaitoisesti valittu ja ylläpidetty.

Kirjasto pidättää itsellään oikeuden olla hankkimatta ihmisarvoa loukkaavaa ja valetietoa sisältävää aineistoa. Yleisen mielenkiinnon tai tiedonsaannin takia kysyttyä aineistoa voidaan hankkia, vaikka ne sisältäisivät yleisistä käsityksistä poikkeavia mielipiteitä tai näkökantoja. Tarvittaessa asiakas voi pyytää kirjaston henkilökunnalta apua tiedon luotettavuuden arvioinnissa.

Aineiston valintaan, karsintaan ja varastointiin vaikuttavat arvioitu kysyntä, teosten kulttuurinen merkitys, aineiston saatavuus ja käytettävissä olevat määrärahat. Kokoelmanhoidossa huomioidaan väestön kehitys ja sen muutokset.

Oulun kaupunginkirjasto kuuluu OUTI-kirjastokimppaan. Siihen kuuluu 16 kuntaa, joissa on yhteensä noin 330 000 asukasta. Aineiston valinnan ja hankinnan kukin kimpan kunnankirjasto tekee itsenäisesti. Oulun kaupunginkirjasto on mukana kuntien yhteisessä E-kirjastossa.

Päävastuu kokoelmapolitiikasta on kirjastopalvelujohtajalla. Kokoelmapalvelujen kirjastopalvelupäällikkö vastaa hankintaan liittyvistä toiminnoista ja aineistomäärärahan käytöstä. Oulun kaupunginkirjasto päättää vuosittain aineistomäärärahan jakamisesta eri aineistojen kesken. Aineistomääräraha jaetaan aineiston kysyntää mukaillen.

AINEISTON VALINTA

Aineistovalinnalla rakennetaan ja ylläpidetään kokoelmaa. Aineiston valintaa tekevät eri aineistolajien kirjastoammattilaiset. Valinnassa otetaan huomioon käyttäjien hankintaehdotukset ja aineiston kysyntä.

Kokoelmaan hankitaan kirjoja, karttoja, nuotteja, lehtiä, musiikki- ja muita äänitteitä, kuvataallenteita, pelejä, soittimia, esineitä, liikuntavälineitä, kausikortteja ja verkkoaineistoa. Kirjastoon voidaan hankkia vain kuvataallenteita, joilla on tekijänoikeuslain mukainen lainausoikeus. Aineisto hankitaan keskitetysti Oulun kaupungin kaikkien kirjastojen ja kirjastoautojen tarpeisiin.

Suomenkielistä aikuisten kaunokirjallisuutta hankitaan mahdollisimman laajasti. Muilla kotimaisilla kielillä kaunokirjallisuutta hankitaan jonkin verran alkukielellä. Valinnassa huomioidaan teoksen sisältö ja aiemmin julkaistujen, samaa aihetta käsittelevien tai saman kirjailijan aiemmin kirjoittamien teosten kysyntä. Omakustanteita hankitaan harkiten, huomioiden teoksen paikallisuus.

Aikuisten tietokirjallisuuden hankintaan vaikuttavat sisällön merkittävyys, ajankohtaisuus, yleistajuisuus ja kielen selkeys. Suomenkielistä tietokirjallisuutta hankitaan laajasti. Niistä aiheista, joista suomenkielistä kirjallisuutta ei ole saatavana, voidaan hankkia kirjallisuutta myös muilla kielillä.

Valintaa tehtäessä huomioidaan myös alueen korkeakoulukirjastojen kokoelmat. Paikallisesti käytössä olevia oppi- ja kurssikirjoja sekä pääsykoekirjoja hankitaan resurssien mukaan. Täydennettäviä kirjoja ja harjoituskirjoja hankitaan harkinnan mukaan.

Vieraskielistä aikuisten kaunokirjallisuutta hankitaan eniten englanniksi. Suosittua kirjallisuutta hankitaan myös muilla yleisimmillä eurooppalaisilla kielillä sekä harkiten muilla kielillä asiakkaiden tarpeiden mukaan. Harvinaiskielten teoksia ei pääsääntöisesti hankita Oulun kaupunginkirjaston kokoelmaan, vaan hyödynnetään Monikielisen kirjaston kokoelmaa.

Lasten ja nuorten kaunokirjallisuutta hankitaan kattavasti painopistealueina kotimainen kirjallisuus, käännöskirjallisuus ja klassikot. Erityistä huomiota kiinnitetään kysytyn aineiston kappalemääriin. Lasten ja nuorten kokoelmaan hankitaan kauno- ja tietokirjallisuutta kotimaisilla kielillä ja englanniksi. Muuta yleisempää vieraskielistä kirjallisuutta hankitaan harkiten. Harvinaisempien kielten osalta kokoelmaa täydennetään siirtolainamalla aineistoa Monikielisestä kirjastosta.

Kirjaston sanoma- ja aikakauslehtivalikoima on laaja ja se painottuu yleistajuisiin lehtiin. Ulkomaisia lehtiä hankitaan saatavuuden mukaan. Hankinnassa huomioidaan myös vähemmistökielet. Digitaaliset näköislehtipalvelut täydentävät painettujen lehtien kokoelmaa. Sanomalehdistä hankitaan valtakunnan päälehdet sekä Pohjois-Pohjanmaan alueen paikallislehdet. Valikoiden hankitaan myös lähimaakuntien paikallislehtiä.

Kirjastoon hankitaan elokuvia, tv-sarjoja ja dokumentteja, joilla on kirjastoille kansallisesti määritellyt lainausoikeudet. Elokuvien valintaan vaikuttavat niiden laatu ja asiakkaiden toiveet. Tärkeää on, että kokoelmissa on myös klassikoita.

Musiikkiaineistoon kuuluvat nuottijulkaisut, musiikkiaänitteet ja -videotallenteet, musiikkikirjallisuus ja -lehdet, musiikkiaiheiset verkkopalvelut sekä soittimet. Musiikkiaineistojen valinta painottaa sisällöllisesti monipuolista, kaupallisia palveluja täydentävää sekä paikallista tuotantoa suosivaa kokoelmatyötä.

Suurimmalla osalla musiikin videotallenteista ei ole kirjastoille lainausoikeuksia, mutta kirjasto pyrkii hankkimaan lähes kaiken kirjasto-oikeuksin saatavilla olevan videoaineiston kokoelmiin.

Nuottijulkaisujen valintaan vaikuttavat erityisesti asiakkaiden tarpeet ja hankintatoiveet. Kokoelmaan hankitaan sekä klassista perusohjelmistoa että uudempia aineistoja tarjonnan ja kysynnän mukaisesti. Soittimien kirjastokelpoisuuden valintakriteereitä ovat kestävyys, huollettavuus, kuljetettavuus ja soittimen omaksuttavuus itseopiskeluna. Soitonopetusta tarjotaan myös e-aineistona.

Erityisryhmille tarjotaan mm. isotekstisiä ja helppolukuisia kirjoja, selkokirjoja sekä äänikirjoja, elokuvia ja koskettelukirjoja. Lukemisesteisten asiakkaiden on myös mahdollista liittyä kirjastoissa Celian verkkopalvelujen käyttäjäksi.

Lainattavia esineitä kirjasto ottaa vastaan lahjoituksina tai hankkii itse kokoelmiin sen mukaan, miten ne soveltuvat lainaustoimintaan. Eri toimijoiden kausikortteja otetaan lainattavaksi yhteistyökumppaneiden lahjoitusten kautta.

E-aineistoja tarjotaan yhteistyössä Pohjoisen eKirjaston ja kuntien yhteisen E-kirjaston kanssa. Yhteistyön tavoitteena on tarjota kuntalaisille pääsy e-aineistoihin sekä edistää lukemista ja kirjallisuutta. E-aineistoihin kuuluvat muun muassa e-kirjat, e-äänikirjat, e-lehdet, musiikkiaiheiset e-aineistopalvelut ja elokuvapalvelut.

Oulun kaupunginkirjasto ei ota vastaan aineistolahjoituksia. Pieniä määriä hyväkuntoisia kirjoja voi tuoda kirjastojen kierrätyskärryihin.

VARASTOINTI

Kokoelma on tarkoitettu aktiiviseen käyttöön ja mahdollisimman suuri osa aineistosta pyritään pitämään helposti saatavilla. Aineistoa varastoimalla taataan kokoelmien historiallinen kattavuus ja monipuolisuus. Avokokoelmasta varastoon siirretään harkinnan mukaan lainauskunnossa olevia teoksia, jotka arvioidaan säilyttämisen arvoiseksi, vaikka niiden lainausihteys olisikin vähäinen. Varastoitu aineisto on pääosin lainattavaa.

Varastointipäätöksiin vaikuttavat aineiston kysyntä, paikallisuus, merkittävyys sekä kulttuurinen arvo. Lastenkirjallisuudessa huomioidaan kirjojen eri versiot ja erilaiset kuvitukset. Lisäksi varastoidaan historiallisesti mielenkiintoisia, ajalleen tyypillisiä aapisia, lukukirjoja sekä sarjakirjoja.

Musiikkiäänitteitä varastoidaan käyttöarvon mukaan. Varastoon kootaan LP-levyjä, CD-levyjä ja moniviestimiä sekä historiallisen että paikallisen kiinnostavuuden näkökulmasta. Nuotteja varastoidaan tarpeen mukaan: esimerkiksi suosittujen nuottien kaksoiskappaleita sekä kunnoltaan avokokoelmiin soveltumattomia nuotteja, jos niissä on sävelmiä, joita ei muista teoksista löydy.

Kotimaisten aikakauslehtien säilytysaika vaihtelee kuluvan vuoden säilytettävistä pysyvästi säilytettäviin. Ulkomaisten aikakauslehtien säilytysaika on kuluva ja edellinen vuosi. Koti- ja ulkomaisia sanomalehtiä säilytetään kuluva ja edellinen kuukausi – lukuun ottamatta paikallislehtiä sekä poliittisia pienlehtiä, joita säilytetään kuluva kuukausi ja kolme edellistä kuukautta.

Sesonkiaineistoa, kuten juhlapäiviin (joulu, pääsiäinen jne.) liittyvää kirjallisuutta, musiikkiäänitteitä ja nuotteja varastoidaan sesongin ulkopuoliseksi ajaksi, mutta aineistot ovat aina saatavilla pyydettyäessä.

POISTAMINEN

Kirjaston kokoelma on ajankohtainen, uusiutuva ja hyväkuntoinen. Huonokuntoinen, sisällöltään vanhentunut tai vähän käytetty aineisto poistetaan. Nimekkeiden kappalemääriä karsitaan, jos kysyntä on vähentynyt.

Hyväkuntoisia poistettavia teoksia lahjoitetaan Varastokirjastoon. Aineisto lähetetään sinne, jos se ei ole kiertänyt Oulun kaupunginkirjastossa, se on hyväkuntoinen eikä Varastokirjaston kokoelmissa sitä vielä ole. Kirjoja ja muita aineistoja voidaan siirtää myös vankilakirjastoihin.

Poistettua hyväkuntoista aineistoa myydään asiakkaille kirjastoissa, mutta huonokuntoinen aineisto toimitetaan kierrätykseen. Myymättä jäänyttä aineistoa lahjoitetaan myös yhteisöille, yhdistyksille, kouluille ja päiväkodeille.

ARVIOINTI JA MITTARIT

Kokoelmien sisältöjä ja käyttöä arvioidaan sekä määrällisin että laadullisin menetelmin. Määrällisiä menetelmiä ovat esimerkiksi kokoelma- ja lainaustilastot. Laadullisesti kokoelmaa arvioidaan tekemällä käyttäjäkyselyjä tai haastatteluja, joilla selvitetään esimerkiksi aineistojen vastaavuutta asiakkaiden tarpeisiin. Kirjasto osallistuu myös kansallisiin käyttäjäkyselyihin, joista saadaan koko maan kattavaa vertailuaineistoa. Arvioinnin avulla voidaan suunnitella resurssien jakoa ja kohdentamista esimerkiksi eri aineistolajien tai kohderyhmien kesken.

Aineiston määrällisinä, tilastollisina mittareina Oulun kaupunginkirjastossa voidaan käyttää muun muassa seuraavia mittareita:

1. Uutuushankinta
Vähintään 400 kirjaa / 1 000 asukasta.
2. Lasten- ja nuortenkirjojen hankinta (kohderyhmä alle 15-vuotiaat)
Vähintään yksi lasten- tai nuortenkirja / alle 15-vuotias lapsi / vuosi.
3. Kysyntä / tarjonta
Tavoitteena on, että asiakas saa varauksensa kuuden kuukauden sisällä varauksen tekemisestä aineiston ilmestymisestä/saapumisesta kirjastoon.
Ei hankita kuitenkaan yli sataa nidettä.
4. Poistojen suhteellinen osuus
Kansainvälinen suositus on 8 % aineistosta.
5. Aineiston ikä
Kokoelmassa pitäisi olla 40 % alle viisi vuotta vanhaa aineistoa.
6. Kiertoluku – suhteutetaan laina-aikaan
5 lainaa / vuosi: Aineistot kiertävät/käyvät lainassa keskimäärin viisi kertaa vuoden aikana.